

פרוטוקול מס' 29/ד

מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ג' 10.2.59 בשעה 11.00

נ כ ח ר : חברי הוועדה : ש . פרסיץ - היו"ר
 ר . הקטיץ
 פ . זוארץ
 ש . כפדית
 ד . נצר
 ח . מגודל-כהן
 ר . צברי
 י . קלבנוב
 א . רוזאל-נאור

מוזמנים : מר שריץ - משרד החינוך
 מר רגב - משרד החקלאות
 מר גזית - משרד החקלאות

סדר-היום : בתי-הספר ברשת החינוך
החקלאי.

היו"ר ש. פרסיץ: פותחת את הישיבה.

הזמנתי לכאן היום את ב"כ אגף החינוך של משרד החקלאות כדי לשמוע מהם על התפתחות החינוך החקלאי, על נארכים והאפשרויות לפיתוחו להבא. על הקואופרציה אשר נוצרה במשך השנה, באם נוצרה, ואני מניחה שנוצרה במידה מסויימת, עם משרד החינוך, ומהי השפעת הקואופרציה הזו על תקציב החינוך החקלאי.

כן היינו חפצים לשמוע, עד כמה שאפשר יותר פרטים על בתי-ספר יום חקלאיים אשר התחלתם בהם, מהי האפשרות לפתח אותם, ומה סיכויי הוזלת החזקת חינוך חקלאי על ידי אמצעי זה מבלי לפגוע כמובן במטרה.

מר גזית יפתח במקרה.

מר גזית: אצחננו, תוך כדי עבודתנו, מנסים לבדוק מדי פעם בפעם את העובדות, כדי שבהתאם אליהם נתאים את ההיקף של החינוך החקלאי לספוסיו השונים.

ואתחיל ממתן המספרים המשמשים לנו בקורות מוצא לתכנונו. בשנת 1957 היו בארץ 72 אלף יחידות אשר התפרנסו על החקלאות. התכנית היא שבמשך 10 השנים הקרובות יהיו 98 אלף יחידות. פרושו תוספת של 26 אלף יחידות המתחלקות ל-2600 יחידות לשנה בממוצע. מספרים אלה על החינוך החקלאי לקחת בחשבון. הנשירה בחקלאות היא 2850 משפחות בערך לשנה, בחלקם בהתישבות יזומה ובחלקם בהתישבות החדשה, כך שיחד יש צורך למלא 5450 יחידות חקלאיות כל שנה.

מר גזית: ועתה נבססה לדאות מה נותן לנו החינוך החקלאי לכל סוגיו עד עכשו. ובכן, 1962 תלמידים נכנסו לחינוך החקלאי לסוגיו השונים, ואם נביא בחשבון שביניהם ישנן 654 בנות אשר משתלבות במשפחה ואינן יוצרות יחידות, הרי שהחינוך החקלאי נותן לנו אפשרות למלא 1308 יחידות. מזה כ-50% בהתישבות החדשה. בהתישבות הוותיקה, גודרי כתות המסך הם 1330, מזה יש להוריד את מספר הבנות שהוא 443, היינו 887. מספר זה מהווה 30% של הנושרים, זאת יומרת שיוצא מתוך כך ש"היבול" הבא מהחינוך החקלאי מכסה בממוצע 40% בערך מהמספר הדרוש למילוי היחידות.

בעולם הגדול היו רואים זאת כמספר טוב, כי לא כולם מוכרחים לקבל חינוך חקלאי, מספיק ש-40% קבלו חינוך חקלאי כדי ליצור את הרמה הדרושה, אצלנו, מאידך, אין זה מספר מספיק כי אנחנו צריכים לא רק למלא חלק מהיחידות אלא אנחנו זקוקים ליותר בהתחשב עם הנשירה, ובהתחשב גם עם חסר המסודות החקלאית בארץ. בארצות אחרות בעולם, גם אלה אשר לא קבלו חינוך חקלאי, למי זה ניתן להם כמסודות על ידי הוריהם. בארץ זה איננו קיים.

עלי להגיד שהבריחה מהחקלאות מואיגה בכל ארץ בעולם. בסביבה אחת באוסטרליה באמד לי כי מאותה סביבה נושרות 30 משפחות אצלנו כמובן הדאגה יותר גדולה, ומכאן בקודת המוצא שעבודתנו היא חינוכית מאד ודרושה, והיינו מוכרחים תמיד להציף לתוך המספרים האלה, כי נשמעו דעות שונות בארץ.

ועתה ברצוני לתאר את החינוך החקלאי כפי שהוא, ואמנה תחילה את הדרכים בחינוך החקלאי, והן ארבע: א) בית הספר החקלאי. ב) כתות המשך. ג) כתות ערב להתישבות החדשה. ד) מרכזי נוער. וכעת מדובר על אינסטיטוציה חמישית והיא - בית-ספר על-יסודי בטגמה חקלאית דו-שנתית, בהתישבות החדשה. על בעיה זו אדבר בנספח.

אלך לפני הסדר ואסביר כל טפוס וטפוס.

בית-הספר החקלאי. יש לנו כ-30 בתי-ספר, מהם כמה בדרך ממוסד חינוכי רגיל לבית-ספר חקלאי במתכונת שלנו. לדוגמא, ישנם כמה מוסדות שהיו מותאמים קודם לצרכי העליה, והם כיום מואמינים את עצמם לרמה של בית-הספר החקלאי הנוכחי. כמו בית-הספר בניצנים ועוד כאלה. יחד אלה הם 30 בתי-ספר בהם 7100 תלמידים. בין 2/3 ל-3/4 הם תלמידים סדירים בבת-ספר על-יסודיים. בין 1/3 ל-1/4 הם תלמידים מסוג מיוחד כגון, חברות עליית נוער שהם מחיבת הגיל שייכים לחינוך העל-יסודי, ביניהם גם כאלה שמחיינה גילית שייכים לבית-הספר היסודי אבל רק בבית-הספר החקלאי יכלו להגיע לאותה קליטה שתקלוט אותם ותפתור את רעיונותיהם.

לפני שבוע לערך הזדמנות לכיתה חקלאית בחדרה בין תלמידים אשר הם בגיל בית-ספר יסודי, בין 13-14 בעיקר נוער עולה מרוסניה ופולניה, ובאותו עת התנהלה ישיבתם שיחה על הנושא - איך אנחנו מביטים כעת על התמורה אשר באה לנו. אם כי מבחינת השפה התבטאו בקושי; כי זוהי שנה שניה להיותם בארץ, אפשר היה לחוש בתוכם מניעים חזקים ביותר להתבטאות, ומכך אפשר היה להינכח שהם הולכים ונקלטים קליטה מלאה.

חלוקת התלמידים בכלל בין בנים לבנות היא - 2/3 בנים ו-1/3 בנות וזה שונה בכל בית-ספר. יקרה-ישראל למשל יש לנו הפעם הרבה יותר בנות, בעיקר בכתות הגבוהות. "כדורי" מספר קטן מאד של בנות, לעומת זאת ישנם בתי-ספר אשר לפי מסודתם היו פעם בתי-ספר בעיקר לבנות, בעיקר אלה אשר היו בחסות ויצ"ו או מועצת הפועלות, כמו בתי-הספר בנהלל ובעיינות, ושם מספר הבנות הוא גדול מ-1/3, הוא מגיע לעתים ל-50%.

בית-הספר החקלאי עבר כמה תמורות במבנהו ובתכנית לימודיו. היה זמן שבת-הספר החקלאי-היו דו-שנתיים, והפכו להיות תלת-שנתיים. אחר כך הרבה בתי-ספר הקימו בתוכם כיתה רביעית, ואז נוצרו שני טיפוסים. תלת-שנתיים וארבע-שנתיים.

מר גזית: במשך הזמן נוכחנו לדעת שלא יתכן שהתלמידים כבר בשנתיים הראשונות להיותם יידעו אם הם רוצים להמשיך בבית-ספר תלת-שנתי או ארבע-שנתי, מאחר ואם כי גם לתלמידים ישנה אמבליציה, ההורים גם להם אמביציות, וכולם רוצים בבתי-ספר ארבע-שנתיים.

כיון שלא כולם יכולים לעמוד ברמת הלימודים המקסימלית של השנה הרביעית, איזי יוצא שרבים נשארים בדרך, ואז נוצרת אותה בעיה כמו בתיכון התיכון הכללי, שהתלמידים קבלו השכלה מסויימת אשר לא הצטרפה לשום שלמות.

החלטנו כי בית-הספר החקלאי יהיה תלת-שנתי, אבל תהיה בו גם שנה רביעית, ואנחנו מעריכים כי לשם יגיעו כ-35% מהתלמידים. יוצא שבמשך שלש השנים הראשונות כולם לומדים לפי תכנית אחת, ואלה אשר הם למטה מבינוניים גם להם מקום בבית-הספר החקלאי, אבל הם טעונים מסגרת מיוחדת.

האגף לחינוך חקלאי הביא את ההצעה להנהלת משרד החקלאות, זה עבר דרך כנוסי מורים ומנהלים, בערכו דיונים פנימיים, הדבר הוסבר והלבא להנהלת משרד, הדבר אושר ואנחנו מבטיחים זאת כעת. היינו, השנה הרביעית תינתן רק לתלמידים היכולים לעמוד ברמת לימודים אשר היא ברמה עיונית גבוהה, ופה אנחנו מוכרחים לגלות גמישות רבה במעבר לצורה זו, כי כמובן מתעוררות בעיות. חשבנו למשל שחשוב שגומר בית-ספר חקלאי יוכל במשך שנה אחת לבא במגע עם המשק החקלאי מחוץ לבית-הספר, התברר כי זה לא פשוט, כי תלמיד הגומר את בית-הספר בגיל 17, ונשארת לפי ערו שנה עד להיכנסו לצבא, איננו כוצא בדיוק מה לעשות באותה שנה מעבר, ואז הגענו להחלטה על תכנית חדשה והיא, תהיה שנה רביעית גם לתלמידים האחרים, אבל במסגרת מעשית, היינו הם הולכים לאחד המשקים תחת האפוסטרופסות של בית-הספר. בצורה זו נוצרת בשבילם תכנית של השתלמות והתמחות בענפים מיוחדים ובלימודים מיוחדים, והם עם גמר אותה שנה של עבודה מעשית חוזרים לבית-הספר כדי להיבחן בוחר נוסף.

תכנית זו בוצעה בשני מקומות וגם שם נתעוררו בעיות. המקום האחד בו בוצעה התכנית היה בית-הספר בכפר-גלים אשר שלח את הכתה לפני שנה לרמת-עוזון, והיות ושם נתעוררו בעיות, הם שלחו השנה את התלמידים לגבעתי-חיים. בית-ספר אחר שלח תלמידיו לגליל העליון, והשנה הוא התקשר עם קבוץ צובא על יד ירושלים. ועלי לומר כי שני בתי-ספר אלה עוד אינם רואים את הדבר הזה כמגובש. הם כעת מנסים לחשוב שמא להשאירם בבית-הספר עוד שנה אבל במסגרת אחרת, שתהיה מסגרת יותר חזקה של עבודה, ואלה ייהפכו כעין זעירים עובדים המשלימים תוך כדי עבודתם את לימודיהם וממשיכים להתמחות.

דבר זה נמצא בהתגבשות, וזה אשר לגבי מבנה בית-הספר החקלאי, בהתאם למבנה זה נתפרסמה תכנית הלימודים לפני שנה בספר כיוחד הנקרא "הספר הירוק", ואני מקווה שכולכם קבלתם אותו.

הלימודים כמובן מסתיימים בבחינות. בסוף השנה השלישית נבחנים כולם, כדי לקבל תעודת גמר בית-ספר חקלאי. הבחינות בערכות בשתי צורות. בחינות עיוניות גם בחקלאות וגם בכל במקצועות האחרים, וגם בחינות מעשיות, היינו שהתלמיד נבחן ברפת, בלול ובכל ענפי המשק. בחינה זו הנהגנו זה שנה שלישית, והיא יעילה מאד ועזרה לנו לגבש את דמותו של בית-הספר. בבחינה זו לא רק התלמיד נבחן אלא גם המורה והמדריך. חוץ מזה ישנה בחינה המתקיימת בסוף השנה הרביעית, וזוהי בחינה אשר אנחנו קוראים לה בחינת בגרות חקלאית. ההצלחה בבחינה זו מזכה את התלמיד בזכות כניסה לפקולטה לחקלאות. אין זו תעודת בגרות רגילה, ובכוונה לא נקטנו בדרך זו מתוך המחשבה שתלמיד בית-ספר חקלאי אשר הושקע בו כל כך הרבה לא צריך שתהיינה לו נשיות לשטחים אחרים, ורצוי שהוא יופנה לשטח החקלאות.

מר גזית: בדקתי שאלה זו אצלנו וגם בארצות אחרות. בשוויצריה לאורך זה שהם עורכים מינוח מיוחדות לבוגרי בתי-ספר חקלאיים, שאלתי איך זה סודגש באוניברסיטה בין התלמידים, ונאמר לי כי בשנה הראשונה תלמידים אלה נופלים מהאחרים, בשנה השנייה הם משתווים, ולקראת עבודת הגמר הם עולים על האחרים. כי הם עקב ההשכלה החקלאית שקבלו יכולים להעמיק יותר בעניין.

דבר דומה גם כאן. בשנת הלימודים הראשונה הם אינם עומדים על הגובה, מאידך בשנת הלימודים השנייה בפקולטה ברחובות הם מתקדמים וכצומחים הם בין הסובבים כיוון.

מלבד בתי-ספר רגילים לחקלאות ישנו גם בית-ספר מיוחד לדיג וספנות, את המיוצר לספנות אסון משרד העבודה. בית-ספר הוא תלת-שנתי. נוסף עליו ישנו בית-ספר לשחמטת וגננות. גם "כדורי" היה עד עכשו בית-ספר מיוחד במינו, אבל אנחנו עומדים להפוך אותו לבית-ספר רגיל במסגרת זו. היה לו עד עכשו מבנה מותאם לסיטואציה מיוחדת בזמן ממשלת המנדט. מבנה זה נתקדש על ידי מסרת ועל ידי מיסטיקה מפורמטת. חשבנו שהגיע הזמן שבית-ספר כדורי יראה עצמו בתוך חברה אחרת ויהיה בית-ספר ארבע-שנתי ככל בית-ספר אחר. זאת אמרת, 3 שנים פלוס שנה אחת, כפי שאנחנו קודמים לזה.

ועדה מיוחדת בדקה את הדבר והגישה לנו המלצותיה, אנו הגשנו זאת לשר. היו שיקולים רבים בעד ונגד, אבל הוחלט בעד השינויים.

עוד דבר עלי לומר והוא, יש לנו בעיה של המבנה שאנו כפי שאמרתי על שנים פלוס שנה אחת, כפי שקבענו אותו, אבל במועצה הצבועת החקלאית רבים אמרו שיש להפוך את מבנה זה צריך שתהיה גם מסגרת של 3 שנים פלוס שנה אחת, וזה בדביל תלמידים אשר כל מצבתם היא בעבודה אשר בה הם מוצאים את ביטחונם. טוענים שיש לתת להם תכנית לימודים קלה יותר.

תכנית זו בעיקר מצאה אחיזה בחינוך הקדם חקלאי אשר אנו רוצה להזכירו כאן. משרד החינוך יצר מגמה של חינוך קדם-חקלאי בתי-הספר היסודיים והמגמה הזו משרתת אותה. התלמידים הנאים מבת-ספר אלה באים עם הכשרה מעשית מסויימת, ואמרנו שכאן, מתלמידים אלה, אפשר היה ליצור מסגרת של בית-ספר דו-שנתי חופפת לכתות א' ו-ב' של בית-הספר החקלאי, אלא שה בית-ספר מיוחד ולימודיו הם לפי תכנית מיוחדת.

השנה פתחנו כיתה כאלה בכמה מקומות כגון: בן-שמן, מקרה ישראל, כפר-בתיה. נתקלנו גם פה בכעיות רבות, בעיקר התעוררה הבעיה בשל אשליה שהיתה במשרד החינוך כאילו תלמידים אלה יכולים להגיע גם מבחינה עיונית לתכנית של שלש שנים, ועל ידי כן התלמידים השלנו עצמם.

הגענו כיום לדעה זאת עם השר החינוך שהעניין הזה צריך להיות נבחן באופן אישי. לתלמידים הנאים תינתן דרך להמשיך, אבל בדרך כלל הדרך היא אחת. אנחנו חושבים שגומרי כיתות קדם-חקלאיות עכשו יילכו בחלקם למסגרת רגילה, ובחלקם למסגרת דו-שנתי מיוחדת.

לא אדבר כטעין מיוחד על הקואופרציה הבין-משרדית, אבל בכל מעיפה אזכיר אותה. פה היתה קואופרציה מלאה בקליטת גומרי המגמה הקדם-חקלאית, ואנחנו מקווים שזה יעודד את המגמה הזו גם בתי-הספר היסודיים. (א. רזיאל-נאור: כיצד?) עצם העובדה שביתי-הספר החקלאי פתוח בפניהם. נשתנה משהו ככל השטח הזה. בית-הספר החקלאי כעת איננו רעב לתלמידים, והעדיפות לתלמידים אלה דווקא היא אומרת משהו לתלמיד, ואנחנו מעדיפים תלמידים אשר גמרו מגמה קדם-חקלאית גם לגבי קבלה וגם לגבי מתן סטיפנדיות וכל מיני הקלות.

הינו"ר ש. פרסיץ:
משרד החינוך חלם על כך שתלמיד
במגמה הקדם-חקלאית או קדם-מקצועית
יקמץ אחר כך שנת לימודים בבית-הספר החקלאי. כיצד זה משתלב?

מר גזית:
זאת אומרת שאנחנו יכולים ליצור ספוס
של בית-ספר דו-שנתי אשר מבחינה
חקלאית יתן הכשרה אקוילנטיית לבית-ספר בעל שלש שנות לימוד. זאת לגבי
מקצועות החקלאות. לגבי הלימודים הכלליים זה לא יוכל להתבצע.

בדרך כלל בית-הספר החקלאי נאבק
קשה כדי לקיים רמה לימודית נאותה תוך העסקת התלמידים בחצי יום בעבודה,
כך שאיננו יכולים לחסוך את אותה שנה.

תוך דברי על בתי-ספר מיוחדים, אני
רוצה להזכיר את בית-הספר החקלאי מקצועי הגבוה בעכו, אשר הכוונה שלו
על ידי שתי שנות לימוד נוספות, להכשיר טכנאים חקלאיים. אין זו
השכלה חקלאית אקדמית אלא השכלה חקלאית מעשית. גבוהה. הם מקבלים
שם לימוד עיוני נוסף לא מעט.

בסמינר הכינולאומי בציריך דובר הרבה
על המוסד הזה. זהו מוסד אשר יש בו השנה שתי כתות ובהן לומדים 86
תלמידים. מתקבלים אליה גומרי בתי-ספר חקלאיים תלת-שנתי, אשר אחר יו
עברו כבר כמה שנות נטייה. השנה קבלנו תלמידים מיד אחרי גומרים את
בית-הספר התלת-שנתי, אבל בעתיד אנחנו חושבים להפוך אותו למוסד
אשר יקבל תלמידים אשר נוסף על השכלתם החקלאית של שלש שנים, התנסו
בחיים והתגלו כאנשים היכולים להפיק תועלת מלימוד נוסף. בסיימם
ישמחו הללו מנהלי ענפים, מדריכים וכו'.

חוץ מזה עלה על הפרק משהו שהוא
עניין בגדר רעיון, ואולי יותר מזה, והוא - להקים בית-ספר גבוה
לכלכלת-בית. הנושאת העיקרית כאן תהיה ויצ"ו.

מר גזית:
כאמ' המדרשה לא מכשירה מורות
למשק בית?

מר גזית:
המדרשה מכשירה מורות לכלכלת בית
לבתי-ספר יסודיים. פה הכוונה
למדריכות בעתיד, מנהלות פנימיות וכדו'. המוסד הזה יהיה משותף בין
ויצ"ו ומועצת הפועלות, דובר להקים בנחלת-יהודה.

כלכלת בית, כידוע, זהו הצד השני
של הטבע בשטח החקלאות. בעולם זה נכנס למסגרת החינוך החקלאי. כל
בית-ספר חקלאי שם מקבל בחרף את הבנים ובקיץ את הבנות. זה כולל גם
ענפי חקלאות הקרובים לבית כגון: הלול, גן הירקות, רפת וכו'.

נדמה לי שבזאת הקפתי את כל
הכלול במסגרת הסעיף הגדול ביותר והוא - בית-הספר החקלאי.

הינו"ר ש. פרסיץ:
כדי שתהיה לנו תמונה שלמה, הייתי
חפצה לשאול שאלה והיא. אתם
מחלקים את בתי הספר החקלאיים לבתי-ספר מסלתיים, צנוויים, כתות המסך
בהתישבות ומוסדות חינוך חקלאי. מה פרושו של הסעיף הזה - מוסדות
חינוך חקלאי, לאיזה סוג הם משתייכים?

מר גזית:
אלה הם מוסדות של עליית הנוער.

הינו"ר ש. פרסיץ:
מדוע, איפוא, אינכם כותבים זאת
בסעיף של עליית הנוער?

מר גזית:

אביא לדוגמא את מוסד שפיה אשר
היה קשור ללשכות הסוציאליות,
אם כי הוא היה מוסד חינוכי וקלאי ועבד בדלת של עליית הנוער.

כתות ההמשך בהתישבות מקיפות
כ-5000 תלמידים, והם תחת הפיקוח הכללי של משרד החינוך. בידינו
ההכונה של הצד הקלאי בתוכם. אין הדברים מגובשים דיים ואנחנו
משתדלים כעת לשטח זה. הגשנו תכנית לגופים הארציים של
הקלאות, הגופים הקבוציים, ארגון המושבים, הקבוץ הדתי, הכוללת
שני דברים. תכנית הלימודים העיוניים ודרך ההדרכה המעשית.
הם אף אינם מגובשים מפני שכתות ההמשך לא יכלו להשתמש בתכניות
בתי-הספר הקלאיים. תכניות אלה אשר הצענו הן שונות מאלה של
בתי-הספר הקלאיים. שם איננו צריכים לתת את לימוד הענפים
באופן עיוני, אלא עלינו לתת יותר את היסודות הכלליים של הקלאות.
אנחנו את התכנית הזו בביא בקרוב לכנוס אשר יחליט ויכוון, וזה
יקבע את הדמות של כתות ההמשך, כבית-ספר המחנך נוער על מנת
שישאר במשך.

כתות ערב בהתישבות החדשה.

זהו סעיף אשר לו אנחנו כיוונים חשיבות רבה, אם כי היקפו עדיין
לא גדול, אטנם גם לא קטן. התחלנו סכמה מאות והגענו ל-1500
תלמידים. היקפו איננו גדול עדיין מבחינת מסגרת הלימודים,
אך גם לקראת מסגרת זו עמלנו רבות. בתי-ספר אלה הם איזוריים,
ועל התלמידים לבוא בתחבורה מיוחדת אל המרכז כדי להשתתף
בלימודים. גם בשטח זה הגענו לידי קואופרציה עם משרד החינוך,
ומשרד זה משלם בעד הירואה של המקצועות הכלליים, ואנחנו משלמים
בעד הירואה של המקצועות הקלאיים והארגון. אין המסגרת שלהם
כוללת לימודים בלבד, אלא גם פעולות חברתיות, בידור וכו'.

האם זה מכוון לנוער בלבד?

ד. נצר:

מר גזית:

מגיעים לשם תלמידים עד גיל
30. וככל שאנחנו נכנסים יותר
לשטח הזה כן מתגלות לנו יותר הבעיות, הן דיסקטיות והן
מתודיות. ואנו עומדים בפני השאלה איך ליצור יחידות לימוד
מתאימות, כי אנו מצפים בעתיד לחלמידים אשר סיימו כתות ח'.

הלימודים בכתות אלו נמשכים

רק בחרף, ולעומת זאת סדרנו דבר אשר הינו שקול לעין ערוך יותר
מאשר לימודים בקיץ והוא - קבענו פעולה הנקראת משימות משק. הדבר
נעשה באופן שכל אחד מקבל משימת משק. האחד מגדל דונם תפוחי-אדמה,
אחר מגדל עגלה, אחר לול, הם מקבלים טפסים אשר עליהם למלאות, נ
על כך הם מקבלים מהמכונים של כתות הערב פרויקטים קלאיים. הם
שדברו בכנס הבינלאומי בציריך על פרויקטים קלאיים, אמרו כי זוהי
מליצה בלבד, לא שערנו איך אפשר לעסוק בצורת הירואה כה מתקדמת.
בצורת פעולה זו שאנו הנהגנו, מופיע הפרויקט דוקא כצורה הפשוטה
והיעילה ביותר כדי לקדם את העוסקים בקלאות. ולא מעט חומר
מוצא כיום מטעם משרד החקלאות על מנת לעזור בשטחים השונים.
אנחנו רואים את הצורה הזו של משימות משק כדבר אשר יילך ויתרחב.

לפנינו עומות כעת השאלה איך

להרחיב את הפעולה הזו. לעומת זאת התחילו נציגי משרד החינוך בועדה
של כתות ערב, לעורר את השאלה - מדוע יקבלו נערים הלומדים במסגרת
זו פחות ידיעות בעברית ובחשבון מאשר אותם נערים עובדים הלומדים
בבתי-ספר ערב מסוג אחר? אנחנו בכל זאת חושבים כי לאחר שהיסוד
כבר הונח, זו שנה שלישית מאז אנו מקיימים את כתות הערב הללו,
נוכל להוסיף ללימודים הרכוזיים קורס של שבועיים שלשה בקיץ,
דבר שיצליח להגביר עוד יותר את היסוד הזה. על כל פנים, הרגשתנו

מר גזית: היא שזהו אחר המכשירים החשובים ביותר אשר יתן תוצאות מהירות ביותר בשינוי פני הדברים בכפר. כתות ממין זה ישנן ב-14 מקומות, ובהן לומדים כ-1400 תלמידים.

צורה רביעית בחינוך החקלאי הוא - מרכזי נוער. יצירה זו נוצרה לפני ארבע שנים בשיתוף משרדי הממשלה והסוכנות. מטעם הסוכנות מטפלות בזה מחלקת פלית הנוער ומחלקת הקליטה. מטעם הממשלה מטפלים בזה משרדי החקלאות, העבודה והחינוך.

הכוונה הייתה לאסוף נערים מישובי עולים ומעיירות פיתוח ולתת להם מסגרת של חצי יום עבודה כתעסוקה, בשכר, וחצי יום לימודים. זהו מפעל בו משולבות מטרות שונות. ישנם מרכזי נוער אשר מטרתם העיקרית היא הכנתם של הנערים לחקלאות, וישנם אחרים שמטרתם הכשרה לקראת מקצועות טכניים. בזה מטפל בעיקר משרד העבודה. לאחר שהנער קבל הכשרה של שנה במרכז הנוער, נשלח חלק לבתי-ספר חקלאיים, וחלק אחר בעיקר באיזורי ההתיישבות הולך למשק ההורים וממשיך לימודיו בכות ערב. חלק אחר נכנס לענפים שונים אחרים. הרשת של מרכזי הנוער מקיפה כ-1600 תלמידים.

אזכיר עוד את הדבר האחרון והוא - מסגרת דו-שנתית של בתי-ספר בהתיישבות העולים. כוונתי לבתי-ספר על-יסודיים דו-שנתיים במגמה חקלאית, אשר היוזמה לכך יצאה מטעם שר החינוך. אנו יושבים כעת במשותף על מנת לעבוד פעולה שתסכם את הגשמת הדוגמאות הראשונות בשטח זה. לדעתי עוד לא הובהרה דרכו של המוסד הזה. השנה כבר היו כותות כאלה אשר נבצרו בשיתוף משרד החקלאות והחינוך. השיתוף היה מלא, אך משומה באו הצעות חדשות האומרות שהמחלקה לחינוך בעצמה תטפל בזה. מתנהל עדיין ויכוח על הדרך הנכונה של מוסדות אלה. זוהי פעולה אשר לה ערך אקטואלי רב והיא עלולה להתרחב ולבצר את ההתיישבות החדשה.

לאחר שהקפחתי את צורות החינוך החקלאי אני רוצה להוסיף עוד על המכשירים שלנו. עומדות בפנינו שאלות כגון השגת צות עובדים בשביל בתי-הספר החקלאיים, וספרי-לימוד, אשר גם היא איננה בעיה קלה. בעיותיו החינוכיות של בתי-הספר החקלאיים הם פורכבות. כאן מתקיימים לימודים, כאן ניתנת הכשרה מקצועית, וכאן קיימת פנימיה. האספקטים בשטח זה הם רחבים, כי עליו להכין גרעין להתיישבות כמטרתו הסופית. בכך הוא רואה את מבחנו. זה אומר חינוך האדם במובן העמוק של המילה. והנה כל מוסדות הכשרת המורים בארץ גם יחד אינם יכולים לספק את הטפוס הזה של מחנך.

לשם כך יצרנו לנו שני כלים, הראשון הוא המגמה הפדגוגית בפקולטה לחקלאות. מגמה זאת עובדת תוך שיתוף עם המחלקה לחינוך באוניברסיטה. כלי שני הוא - מסגרת מיוחדת תלת-שנתית להכשרת מורים מביין אלה העובדים כבר כמורים אלא שחסרה להם ההכשרה המיוחדת הזו. הכוונה היא שהמה יקבלו את מסגרת הלימודים בדיוק כפי שניתנת בפקולטה לחקלאות אלא לפי סדרי לימוד אחרים. שנתיים ראשונות הם ישארו בעבודה, ויקבלו בקיץ 4 חדשי לימודים תיאורטיים, בהם הנושא העיקרי יהיה החקלאות, אלא שלזה יתוסף גם הצד הפדגוגי. השנה השלישית תהיה שנת לימודים רצופה בת 12 חדשי לימוד, היינו שבסיכום זה ישתווה ל-6 סימטריים המקנים את התאר בי.אס.אי. קורס אחד כזה כבר סיים את שתי שנותיו הראשונות ובקיץ עומד להיכנס לשנת הלימודים השלישית והרצופה. לומדים בקורס זה 25 תלמידים. לפני מספר שנים הוצאנו מחזור מקורס תלת-שנתי אשר היה משותף למשרד החינוך ומשרד החקלאות, ומחזור זה פתר לנו אז שאלות דחופות ביותר.

מר גזית: אלה הם הכלים שיצרנו עד כה, אבל הרגשתנו היא שעדיין לא יצרנו את הכלי הנכון. עלינו ליצור כלי אשר יכשיר מחנך אשר יקבל בהכשרתו ובאישיותו את כל שטחי החינוך הקיימים בבית-ספר חקלאי. הוא צריך להיות מורה, הוא צריך להיות אחראי לענף מיוחד. הוא צריך להיות אחראי להכשרתו של הפועל שיעבוד, הוא צריך להיות אחראי לחינוך, אם כי בכל אלה ייעזר על ידי כל מיני אנשים בעלי מקצוע בשטחים השונים. בחו"ל ישנו טיפוס כזה של מחנך, אלא שלהם קל יותר כי בתי-הספר החקלאיים שם הם מצומצמים בעוד אצלנו זהו אחד הפכשירים היסודיים לשם בצוע יעודי המדינה. אנחנו מוכרחים לנצל כל בית-ספר למספר גדול של תלמידים, ואז בעיות החינוך נעשות קשות ומורכבות יותר, ועדיין אנו חוהים כיצד ליצור את טיפוס המורה הדרוש לנו. אנו מקוים שמוסד זה אשר הזכרתי אותו, הוא אשר יתן לנו את המורה הזה.

לפי שעה אנחנו חושבים ליצור שיטה רחבה של "אינסורים טרינינג" בשביל אנשים מובחרים אשר אישיותם ואפשרותם האישית כבר נתגלתה. זה עתה אני חוזר מדיון באוניברסיטה בו החלפנו דעות על הדבר הזה.

אשר למדריכים חקלאיים גם להם עלינו לפי שעה לדאוג, וגם פה נחקלנו בבעיות שונות. בשטח זה אנו עושים הרבה על ידי השתלמויות בתוך העבודה.

אני בא עתה לשאלת ספרי הלימוד. גם בשטח זה אנחנו נחקלים בקשיים. לא היו לנו עד עתה מספיק ספרי לימוד בשטח החקלאות, המשמשים מכשיר עיקרי לכך שהתלמיד יחיה ויהיה נידון לא רק פמה שנשמע מפיו המורה אלא יקבל דחיפה ללימוד עצמי. התקשרנו עם הוצאת "השדה" והוצאת "עם-עובד", והללו הוציאו בשנה האחרונה כמה ספרי לימוד. מהם: ספר לוליבו צמחים, ספר ליסודות עבודת האדמה, ספר לסיסטמטיקה של הצמחים ועוד. בחכנית לעתיד עוד ספרים רבים אשר יוצאו, ביניהם גם ספר לפתימטיקה מותאם לצרכי בית-הספר החקלאי, וספר לחימיה גם הוא על יסודות כאלה.

לפנינו עוד הרבה צרכים דחופים, ועל כמה מהם ידבר מר רגב אשר יסביר עד כמה אנו מוגבלים מבחינת אפשרויות תקציביות בשטח זה.

מר רגב: לשם שלמות התמונה ארשה לעצמי לחוסיף כמה מילים, ומספר הערות לדברים אשר השמיע חברי בקשר עם מספר בעיות ופעולות של האגף שלנו.

אפנה תחילה למספרים. לפני שלש שנים הופענו בפני הועדה הזו, ואם נשווה את הגידול במשך שלש שנים אלה, הרי בתשי"ז הקיפנו הפעולות שלנו 12.159 תלמידים; בתשי"ח - 14.300; בתשי"ט - 17.550; מספרים אלה מתחלקים בצורה זו: בבית-הספר החקלאי בתשי"ז - 6314 תלמידים; בתשי"ח - 6500; בתשי"ט - 7100.

מוסדות חינוך - נוער עולה:
בתשי"ז - 1415; תשי"ח - 1900; תשי"ט - 2400;

כתות ערב לנוער בהתישבות החדשה:
תשי"ז - 650; תשי"ח - 1100; תשי"ט - 1440.

מרכזי נוער: תשי"ז - 780; תשי"ח - 1300; תשי"ט - 1510.

כתות המשך בהתישבות הוותיקה:
תשי"ז - 3000; תשי"ח - 3500; תשי"ט - 5100.

מר רגב: עלי לציין כי הגידול בבתי-הספר החקלאיים איננו בולט בשנים אלה, והסיבה היא פשוטה. אנחנו במשך שלש השנים האחרונות כמעט שלא הקימונו פנימיות חדשות, וזאת משתי סיבות: א) לא היו לנו אמצעים לכך ו-ב) מתוך שיקול יותר מעמיק בבעיות החינוך, באנו לידי מסקנה שההשקעה בפנימיה, המתקרבת ל-2000 ל"י לתלמיד לשנה, היא יקרה מדי בתנאי מדינתנו. ובפנימיה עצמה יש מקום בעיקר לבני עיר שאותם אנחנו רוצים להעביר לחקלאות. אשר להתישבות הותיקה והחדשה, אשר להם אחוז מסויים של נערים בחינוך החקלאי, אזי במידה שנוכל לארגן את שליחת הילד לפי איזורים בהם חיים ההורים, הרי לא דיושה לנו פנימיה, לעצוב דמותו ולהכשרתו החקלאית, של הנער.

נכון הוא שמכל מיני טעמים שעוד אזכיר, יש הבדל בין בית-ספר חקלאי בצורת פנימיה לבין בית-ספר חקלאי אשר קולט תלמידים בכתות יום. וכאן זה נעשה בצורה זו. הנער מגיע בבקר לבית-הספר, לומד ועובד במשך כל שעות היום, וחוזר לביתו לפנות ערב. השנה לומדים כ-1100 תלמידים בכתות יום. אין לנו להתעלם מהעובדה שמבחינת עניין, מוצא הנער קסם ועניין רב בפנימיה. מבחינת גבוש אופיו של התלמיד זהו מכשיר ממדרגה ראשונה. אבל לאור הנסיון של שנתיים בכתות יום, עלינו לציין בודאות כי לו היו מציידים את בתי-הספר החקלאיים ממין זה ברכב משלהם, על מנת שהילדים יוכלו להגיע גם פעם או פעמיים בשבוע בערבים לפעולות חברתיות שתיערכנה בבית-הספר, ואם נבצע את התכנית של כתות יום באפן שמחוק 3-4 שנות הלימוד הילד יבלה שנה אחת בפנימיה ממש, אזי היינו משיגים תוצאות טובות. הנמוק לצורך המצאותו של הילד בפנימיה לפחות שנה היא כי לא יחכן לקיים את ענפי החי במסגרת של כתות יום. לשם טפול ברפת או בלול יש להשכים קום ולהימצא כל הזמן במקום. נוסף על כך אין המסגרת של לימוד בכתות-יום יכולה לתת את אותה אורח החיים במשך כפי שנותנת זאת הפנימיה לתלמידיה.

לו הגענו לכך שבתוך 3-4 שנות לימוד היינו מחזיקים את הנער שנה אחת בלבד בפנימיה, היינו מזיילים את החינוך החקלאי ופוחחים שערו לרוחה. לזה מפויעים שני דברים: א) הנער עצמו נמשך לפנימיה ונאבק על כך, אחרת הוא מעדיף שטח אחר של לימודים. אנחנו תולים תקוות רבות בחינוך הקדם-חקלאי, בבתי-הספר, ומקוים שזה יעזור לנו. ב) החינוך החקלאי מקיף בעיקר את עניי הארץ, ובכך שהילד נמצא בפנימיה זה פותר הרבה בעיות להורים. לאור כל זאת ברור לנו שתעבורנה שנים עד אשר נכבוש גם את התלמיד וגם את ההורים למסגרת לימודי חקלאות מסוג זה. מסיבה זו אין הגידול כפי הצורך האובייקטיבי, וגם לא לפיי הפניה לבתי-הספר החקלאיים. ואם כי הגדלנו עד המקסימום את מספוי התלמידים בפנימיות, עדיין מאות ילדים לא החקבלו מאחר ולא היה מקום. אנחנו מקוים שתוך שנה שנתיים על ידי כתות יום, ובזה אנו מתרכזים כיום ביותר, נוכל לקלוט במסגרת זו אלפי נער, אחרת נצטרך לעמוד בפני הצורך לדרוש מהמדינה שתמשיך בהקמת פנימיות. כי אין להעלות על הדעת שמתוך המחזורים הגדלים והולכים מביין מסיימי בתי-הספר, לא יתפוס החינוך החקלאי את מקומו הנאות גם במובן המספרי.

הגידול של מוסדות החינוך באיזורי עולים קשור בעליה, ועם כל גל של עליה ארצה, יש גידול גם במוסדות האלה.

אחד השטחים המקופחים ביותר במסגרת עבודתנו הוא - כתות ערב. למעשה לומדים בהם נערים העובדים יום מלא של עבודת פוך במשק הוריהם, לרוב במקום ההורים. אם חסירי בהתישבות החדשה תזכתו בפרובלימה הזו שהנער עובד לרוב במקום האב. נערים אלה לרוב אלמדו בכלל, ויש למצא בשבילם מסגרת לימודים שיחד עם זאת לא תפגע בחיוניותם במשק ההורים. ובמסגרת המצומצמת הזו יש לתת להם לא רק השכלה חקלאית, אלא גם כללית. נדמה לי שעל ידי הנהגת כתות ערב בשתוף מלא עם משרד החינוך, הגענו לפתרון מסויים בשטח זה.

מר רגב: במסגרת זו לומדים הנערים פעמיים בשבוע, מעט לדעתנו, ואנו חולמים על הוספת ערב שלישי אבל לא בבית-הספר אליו צריכים הנערים להגיע, אלא בכפר עצמו. נוכחנו לדעת שהפתרון לנערים האלה יהיה מועדון כפרי שבו תתקיימה שיחות, יהיה בו חמר לקריאה משחקים וכו', והוא יוכז בתוכו את הנער הלומד בכחות ערב אלה. הם למעשה יהיו נושאי התרבות בכפר. על ידי מתן שני ערבים אלה של לימוד, כולל ארוחת ערב ובדור שאנחנו נותנים להם, אנו מוציאים את הנערים האלה לעולם אחר, ומה גם שזה נעשה בצניעות ותוך מינימום של הוצאות.

ד. נצר: מה הקשר בין כחות אלה ולימודי החקלאות?

מר רגב: במשך 5 שעות בשבוע הם לומדים מקצועות החקלאות, ובמשך 3 שעות הם לומדים עברית וחשבון. התכנית בנויה לפי העונות. אם באיזור מסויים העונה היא של סלק סוכר למשל, השעורים מרוכזים בנושא זה, כך שהלימודים משולבים עם עבודת הנער. שעורים אלה אנחנו מקיימים רק בחדשי החורף, ואיננו יכולים לקיימם בקיץ.

אם להוסיף על זה את ענין משימות המשק, אשר אין מטרתה לימוד בלבד אלא להחדיר דרך הבן אל האב אפן של טיפול בגידולים חדשים בחקלאות - בארצות-הברית זוהי השיטה כיום - הרי אנחנו וואים במוכזי הנוער דרך מקורית להקיף הרבה אלפי נוער.

חלקה לצייץ את החמורה הגדולה אשר חלה בכחות ההמשך בהתישבות. פעם רוחה הדעה שנער העובד במשקו, ימשיך ואיך לדאוג לעזיבתו. כחות ההמשך בהתישבות לאור זה התרכזו בעיקר בלימודים ההומניסטיים. בהמשך הזמן, מי מוקדם יותר ומי מאוחר יותר, נוכחו לדעת שלא יתכן להמשך כך מאחר והחקלאות התעמקה והפכה להיות תורה. אין המשק שלנו כיום דומה למה שהיה לפני 20 שנה. צצו ועלו בעיות מיכון, גידולי תעשייה, וכל אלה מחייבים גם ידע חקלאי. לשמחתנו הגענו השנה לידי הסכם עם כל זרמי ההתישבות על הפרופורציה בין הלימודים הכלליים והחקלאיים, וגם על הדרכים להכשרה החקלאית. כיום ברור שעצם עבודתו של הבן במשק הוריו, ובזה אין שוני בין הקבוץ והמושב, איננה דרך הכשרה אידיאלית לקראת היותו חקלאי. התברר שבאותם מקומות שספחו משק לימודי מבוסס על כל הענפים למיניהם, זה מקנה יחס עמוק וגם ידיעה. והיות וכתות ההמשך הם תחת פיקוח משרד החינוך, השתתפותנו היא בחלום עבור שעות ההוראה במקצועות החקלאיים, וההדרכה החקלאית בלבד.

הצעתי כבר בפעם הקודמת לחברי ועדת החינוך שיקיימו סיור במוסדות אלה, ואני מחדש הצעתי גם הפעם. תסורו נא לכמה מקומות בהתישבות הותיקה על מנת שתואו מהם ההישגים אשר אליהם הגיעו בכחות ההמשך, הן מבחינת הלימוד והן מבחינת ההכשרה החקלאית.

ועתה אוסיף מספרים להארת הרכב התלמידים בבתי-הספר החקלאיים. בתוך 30 בתי-ספר יש לנו 220 כתות. אם נברוק את המצב הזה לאור השנים הקודמות, יש לציין עליה במספר תלמידים לכיתה. פי כיום מספר הבנים הוא - 4,440, והבנות - 2,259. היינו 66% בנים ו-34% בנות.

אשר לבנות בשטח לימודי זה, הבעיה איננה פשוטה מחוץ כמה וכמה אספקטים. (א) בקורת עצמית. לדעתי המשק בבית-הספר החקלאי איננו עונה לצרכים של הנערה מבחינת הכשרתה. המשתלה באוץ נמצאת בירידה, ומסיבה זו היא בירידה גם בבית-הספר החקלאי, כאן השאלה היא ונטיבילית, ועל בית-הספר לעשות חשבון כזה. ענפי החי הם ענפים חשובים מאד, אבל מבחינת קליטת עובדים הם מצומצמים. אי אפשר להכניס ללול תלמידים שלא לצורך העבודה הדרושה במקום. דבר דומה גם ברפת, ולי נראה כי אם לא נעלה את השטח של כלכלת הבית כמקצוע מרכזי, אזי לא יהיה לבת אותו ענין בבית-ספר חקלאי כפי שיש לבן. אמנם הבת תתקומם נגד זה, כי משק בית זהו מקצוע שממנו רוצה הבת לברוח, אלא שכאן השאלה מהו התכן של מקצוע זה. ומשק-רית כפי שאנו מבינים אין פרושו בשול

מר רגב: אם כי אין זה קשור בהשקעות רבות, נראה לי כי זוהי אחת השאלות הקשות העומדות לפנינו. אחת הסיבות לקשיים בגרעינים בהתהוותם היא, האחוז הנמוך של הבנות שם. חסר העניין לבנות קובע גם את אחוז הנשירה הגבוה ביניהן יותר מאשר בין הבנים.

מתוך מספר התלמידים שהזכרתי, 5573 נמצאים בפנימיה. היינו, 83%. בכחות-יום אקסטרוניות לומדים 1112 תלמידים - שהם 17%. בתוך בתי-הספר החקלאיים יש לנו גם כחות תיכוניות וגם יסודיות. בתיכוניות לומדים - 5016 תלמידים ובכחות היסוד - 1683.

ברצוני להוסיף משהו בעניין כחות היסוד. אם נבקר בבית-ספר כמו "אשל הנשיא" על שם הנשיא וייצמן בנגב, נראה כי על ידי שקלטנו נערים שהם מבחינת רמת ידיעותיהם משתייכים לכתה ו' או ז', השגנו לדעתי הישגים גדולים. הם אחרי שלש שנים מסיימים בית-ספר יסודי נוסף על הכשרתם החקלאית. לדעתי בשטח הלימודים העיוניים הם השיגו לא פחות מאשר תלמידי הכחות התיכוניות הרגילות. במילים אחרות, זה שעלה בידינו להחזיר אותם בגיליון צעיר למשק הוריהם, אחרי שלש שנות הכשרה חקלאית, העלינו את משק ההורים. עד הגיעם לגיל צבא הם מספיקים לחיות במשק ההורים שנה לפחות, וזה קושר אותם יותר למקום. כי אורבת לנו תמיד שכנה שנער בן מושב חדש, כאשר ימצא בבית-הספר עד גיל 18, ומיד משם יילך לצבא, מי יודע אם יחזור, וכיצד יחזור למשק. וכחות היסוד האלה מבטיחות לנו את החזרת הבן למשק ההורים עוד לפני הליכתו לצבא.

אשר להרכב התלמידים. מוצא עירוני, בזה כללנו גם את המושבות הגדולות - 64%. מוצא כפרי - 34%. במספריים, מוצא עירוני - 4282. מוצא כפרי - 2417.

מתוך סולד הכין עבורנו סקר כתוצאה ממעקב אחרי 5 המחזורים הראשונים מאז קום המדינה. היינו, חש"י עד חש"ד. לפי המעקב אנו רואים כי מספר הבנים לאבות בסקטור החקלאי הוא - 166. מספר זה הושג על יסוד בקורי בית. ממספר זה נשארו בחקלאות 148, היינו 89.1%. בנות - 55, נשארו בחקלאות - 47. סך-הכל בוגרים מהסקטור החקלאי - 221, מהם נשארו בחקלאות 195, היינו 88.2%.

בנים לאבות שלא מהסקטור החקלאי, 214, מהם נשארו בחקלאות עד היום 171, היינו 79.9%. בוגרות - 129, נשארו בחקלאות 49, היינו 37.2%. סך-הכל - 343. נשארו בחקלאות - 219, שהם 63.8%. בנים לאבות בעלי מקצוע בלתי מוגדר - 61, נשארו בחקלאות - 29, היינו 44.2%. בנות - 12, נשארו בחקלאות 4, שהם 33.3%. סך-הכל - 73, נשארו בחקלאות - 33, שהם 45.2%.

אם נסכם את כל המספרים, יתקבל שעל יסוד המעקב נבדקו 441, מהם נשארו בחקלאות - 348, היינו 78.9%. בנות - 196, מהן נשארו בחקלאות - 98, המהווה 50.5%. סך הכל כללי - 637, מהם נמצאים בחקלאות - 447, היינו 70%.

עתה אפרט ביתר הרחבה את המושג - נשארו בחקלאות. היינו, לאיזה ענפים הלכו.

בנים מהסקטור החקלאי. מדריכים חקלאיים בכפרים - 5; באיזורים - 2; פועלים שכירים בחקלאות, ומנהלי ענפים - 4; מקצועות חופשיים בחקלאות - 2; סטודנטים לחקלאות - 15; עובדים במשקים, מושבים, וקבוצים - 120.

מר רגב: בנים מהסקטור העיוני. מדריכים חקלאיים
בכפרים - 19; מדריכים איזוריים - 3;
מדריכים ראשיים - 1; מנהלי חוות הדגמה - 5; מנהלי מחלקות
ואגפים בתחנות נסיונות - 3; מנהלי מחלקות במרכז תכנון - 3;
מורים לחקלאות - 16; פועלים שכירים בחקלאות - 1; מקצועות
חופשיים בחקלאות - 6; סטודנטים לחקלאות - 32; עובדים
במשקים ובקבוצים - 112;

בנות מהסקטור החקלאי. מדריכות חקלאיות - 1;
עובדות במשקים או בקבוצים - 46;

בנות מסקטור עיוני. מדריכות חקלאיות - 2;
סטודנטיות לחקלאות - 2; עובדות במשקים או בקבוצים - 48.

סך-הכל - בהדרכה בכפר - 27; בהדרכה
איזורית - 5; הדרכה ראשית - 1; מנהלי חוות - 5; מנהלי
מחלקות - 3; תכנון - 3; מורים לחקלאות - 16; עובדים שכירים
בחקלאות - 5; מקצועות חופשיים בחקלאות - 7; סטודנטים
לחקלאות - 49; עובדים במשקים או בקבוצים - 326;

פרוט הנערים אטו עזבו את החקלאות ופנו
למקצועות אחרים והם: למסחר - 2; תחבורה וקשר - 7; חשייה
ומלאכה - 13; עובדי שרותים - 23; מקצועות חופשיים - 9;
סטודנטים באוניברסיטה במקצועות שונים - 30; מורים כלליים
(שלא במקצוע החקלאות) - 27; פקידים - 36; עקרות בית - 29;
צבא סדיר - 16; צבא קבע - 16; נערים לומדים בחו"ל - 14;

אם אני נזכר בדיונים שהיו בוועדה זו
לפני שלש שנים, אזי נראה לי בסיכום, לאור המעקב הזה, שביח-
הספור החקלאי ממלא את שליחותו. היינו רוצים שימלא אותו במלואו,
אבל לאור ההתפתחות בארץ ולאור הדינמיות, בה החקלאות איננה
הולכת עם הזרם, נראה לי שביח-הספור החקלאי בהשוואה לבית-הספור
התיכוני הכללי ממלא את מרבית התקוות שתלו בו.

היו"ר ש. פרסיץ: הפצתי לדעת על נשירת תלמידים תוך
שנות הלימודים.

מר רגב: בזמן שהיינו נוקשים במסגרות בתי-הספור
החקלאיים ארבע-שנתיים, אחוז הנשירה
מבתי-ספור אלה לא היה קטן מזה שבבתי-הספור התיכוניים הכלליים.
זהסיבה הייתה פשוטה. התלמיד צריך היה להתגבר על שלשה מבחנים.
מבחן הלימודים, תוך מתח של יום עבודה עמוס; מבחן של העבודה
החקלאית במובנה הפיסי; מבחן חיי חברה בצוותא. אם לכך להוסיף
את אחוז נשירת הבנות, אשר לפנייהן נפתחות דרכים שונות אחר
שהותן שנתיים בבית-הספור, היינו הליכה לבית-הספור לאחיות וכו',
אזי האחוז היה גדול ביותר. מיום שהורדנו את מספר השנים
בבית-הספור לשלש, אחוז הנשירה ירד במידה נכרת. נער אשר
סיים שנה ראשונה ולא גלה כשר לימודי מספיק, ממשיך במגמה
של שנתיים או שלש. ומבחינת סיכוייו להיות חקלאי בארץ, לא נגזר
מאומה. אנחנו מטפחים את המגמות למיניהן בכל בית-ספור בנפרד.
במקרה-ישראל יש לנו מגמה דו-שנתית, בכפר-הירוק ישנה מגמה
חלת-שנתית וארבע-שנתית.

עוד אחד הדברים אשר תפס מקום נכבד
בדיונינו בעבר היה היוקר והזול בחינוך החקלאי. לפני שנה
עלחה למדינתנו נטו, החזקת תלמידים בבתי-ספור ממשלתיים -
794 אלף ל"י, היינו מחוץ לשכר-הלימוד והכנסות המצט. השנה
למרות ההתיקויות, הצענו תקציב יותר קטן, 642.950 ל"י מחולק
על מספר תלמידים יותר גדול. במילים אחרות, חלה הוזלה הנובעת
מכמה סיבות.

ראשית, המשק החקלאי אשר בו הושקע כסף
רב לענפים חדשים, החל מחזיר ווחים. נוסף על כך עזרו ארגון
המשק והעבודה, וגם יתר הרציונליזציה בתוך הפנימיה עצמה. בשטח
הארגון המשקי של בתי-הספור הגענו במשך שנתיים אלה להישגים שאין
לבטלם. התפריט עבר בדיקה מוסמכת, ויש לציין התקדמות רבה.

מר רגב: אמנם עלי לציין כי בחדש האחרון חלו שתי תמורות אשר משנות את כל תחשיב התקציב הבא והן: א) התוספת למו"מ בחנוך הקלאי תיכון, דבר המתבטא בתוספת של 220 אלף ל"י בערך. ו-ב) בטול הסובסידיות המיידיות את יום הכלכלה בבית-ספר הקלאי כמעט ב-20 גרוש. אם לצורך שני גורמים אלה אזי חלה במשך החדש האחרון העלאה של כחצי מיליון ל"י אשר אין כל כיסוי תקציבי לכך, מאחר ולא ידענו על כך מראש.

עתה מספרים מועטים בשטח המשק החקלאי, בבתי-הספר החקלאיים. שטח זה מקיף, פרט לכתות ההמשך, 51 אלף דונם אדמה, מזה 37 אלף דונם שטח מעובד, השאר לגידולי פרחים, וחלק באיזווי ההר אשר לא כולו ניתן לעבוד. מזה שטח השלחין מקיף 13 אלף דונם. יוקות - 2500 דונם. מטעים - 4500 דונם. מספוא - 3400 דונם. גדולי תעשייה - 2000.

בענף החי יש לנו 1500 ראש בקר; 60 אלף עופות מטילות; 3500 עופות מים; 2200 צאן; 1400 כוורות.

מזה אפשר להיזכר כי המשק החקלאי הוא ענף זבדני וחסר-מיליון נושאים בו. מטפי המבוגרים העובדים בשטח הזה, מלבד מנהלי ענפים, צעירי-ספרים.

אני רוצה לענות עתה לשאלותיה של היו"ר פייסיץ. שאלה ראשונה - מה מידת השתוף בינינו לבין משרד החקלאות.

עלי לציין בשטח זה הישגים גדולים במשך השנים האחרונות, אשר נובעים לדעתי מהנמוך הבא. בוגע שהגענו לדעת שהינו חקלאי מקצוע עם הדרכה חקלאית במשימות משק, תלוי תלות אבסולוטית ברשת הדרכה בארץ ובמנהל החבל והאיזור, אזי נתונים אלה קבעו שאין לנתק את החינוך הזה מהמשרד הנושא את החקלאות בארץ, והיות כן, באה לדעתי הנכונות ליחד שתוף פעולה המתבטא, בבתי-הספר החקלאיים על ידי כתות קדם-חקלאיים, ועל ידי כתות אשר הן בעצמם שייכות לחינוך היסודי והנמצאות בבתי-הספר החקלאיים. השתוף מתבטא במידה מסויימת בתעודת-התעבורה החקלאית, בפקודת משותף בלימודים הכלליים בבתי-הספר החקלאיים ובכתות צעירי, באוני מקום שהשתוף יקויים גם בבתי-הספר הדי-שנתיים החקלאיים אשר צריכים לקום.

אשר לבתי-הספר הדו-שנתיים ברצוני להעיר מספר הערות. איננו מחלמים מהבעיה - בית-ספר זה מהו? האם התלמיד לאחר שיסיים בית-ספר זה ימשיך בדרך הטבע עוד שנתיים של לימוד, או השכלתו ולימודיו מסתיימים לאחר גמר בית-ספר דו-שנתי זה. בשבילנו שאלה זו היא מהותית, כי אין לנו אשליות. אנחנו יודעים שנער בהתישבות החדשה לאחד שיקבל תעודת בגרות עם תום 4 שנות לימוד, לא יעבוד במשק. לעומת זאת אנחנו גורסים אדם שיהיה בעל תרבות כללית יחד עם השכלה חקלאית, ולצורך זה לועתנו מספיקות 10 שנות לימוד. באירופה זהו שיא השיאים אלינו מגיע בן כפר.

נוסף על בעיית התכנית ישנה בעיה נוספת והיא, בעונות הבוערות במשק צריך בית-הספר להיסגר על מנת שהילד יוכל לעבוד במשק, על כך נמצא לו פיצוי בעונות האחרות. היינו, בית-ספר זה צריך להיות חלק אורגני מהתנחלות ההורים בהתישבות החדשה, ובשטח זה יש בינינו לביין משרד החינוך ניואנסים. היינו לכן שמחים לקראת בדרך יותר מקיף בשאלה זו, כי בה אנחנו רואים מפתח לדור חדש אשר הוא אשר יקבע את מידת ההתנחלות וההתישבות באיזורים החדשים, להם עיקר דאגתנו.

בעיה נוספת. לאור נסיוננו ולאור המעקב, באנו לידי מסקנה שאחוז המגשמים בחקלאות מביין מסיימי בתי-ספר תלת-שנתיים עולה על מסיימי בתי-ספר ארבע-שנתיים, ואנו מעוניינים לפתח את המגמה הזו, אלא כאן עומדים כמכשול ההורים הדורשים שלבנים תינתנה תעודות בגרות. ואנו, לאור החלטת משרד החינוך, ניתן תעודות בגרות זוטא. זה יקל לנו במאבקנו לקראת מגמות תלת-שנתיות אחד, ומאידך גיטא זו גם דרך להוזלת החינוך החקלאי.

מר רגב: למעשה מקוה-ישראל התחילה כבית-ספר דו-שנתי, וכך כדורגל. תוספת השנים לא באה מתוך הצרכים של הידע וההכשרה החקלאית, אלא מתוך רצון לתת השכלה כללית יותר גבוהה. ועתה נראה לי כי מבחינת חוסן המתנחל, עלינו להחזיר את העטרה ליושנה, ובמקום בית-ספר חקלאי בן 4 שנים המקנה תעודת בגרות כללית, ליצור בתי-ספר דו ותלת-שנתיים, ועל ידי כך יימצא במשך שנה עד להליכתו לצבא, במשך הדיו, זה יקבע לא במעט את עתידו כאשר ישתחרר מהצבא.

מאחר ולא שאלנו שאלות, נמשיך, בהסכמתכם, את הדיון בשבוע הבא.

היו"ר ש. פרסיץ:

המשך הדיון על נושא זה נקבע ליום ג' הבא.

(הישיבה ננעלה)